

Na osnovu članova 19. i 21. Statuta Saveta za štampu i članova 15. i 16. Poslovnika o radu Komisije za žalbe, Komisija za žalbe Saveta za štampu u sastavu: Jelka Jovanović, Olivera Milošević, Dragan Đorđević, Zlatko Čobović, Vlado Mareš, Tamara Skrozza, Vida Petrović Škero, Jelena Petković i Nadežda Budimović, na sednici održanoj 27.4.2023. godine, jednoglasno donosi

ODLUKU

Tekstom “Psihijatrijski bolesnici haraju Srbijom”, objavljenim 20. marta 2023. godine, portal “Direktno.rs”

1.prekršio je tačku 5 Odeljka IV (Odgovornost novinara) Kodeksa novinara Srbije, o obavezi novinara da poštuje i štiti prava i dostojanstvo dece, žrtava zločina, osoba sa hendikepom i drugih ugroženih grupa,

2.prekršio je i tačke 2 i 4 Odeljka V (Novinarska pažnja), po kojima novinar ne sme slepo da veruje izvoru informacija, jer mora da vodi računa o tome da izvori informacija često slede svoje interese ili interese društvenih grupa kojima pripadaju i da prilagođavaju svoje iskaze tim interesima, kao i da mora biti svestan opasnosti od diskriminacije koju mogu da šire mediji i da učini sve da izbegne diskriminaciju zasnovanu, između ostalog, na rasi, polu starosti, seksualnom opredeljenju, jeziku, veri, političkom i drugom mišljenju, nacionalnom i društvenom poreklu.

Nalaže se redakciji portala „Direktno.rs“ da ovu odluku objavi u roku od pet dana od dana dostavljanja odluke.

Odluka Komisije biće objavljena na sajtu Saveta za štampu (www.savetzastampu.rs) i dostupna javnosti.

OBRAZLOŽENJE

Incijativa „Za tebe # važno je!“ zajedno sa Pokretom za mentalno zdravlje, kao i Mreža za izveštavanje o različitosti zajedno sa udruženjem „Patrija“ podnele su dve odvojene žalbe na isti tekst, smatrajući da se tekstom stigmatizuju psihijatarski bolesnici, čime se podupiru stereotipi koji inače postoje o osobama sa problemima mentalnog zdravlja. Na njih se, kako se ističe u žalbama, svaljuje krivica za nasilne zločine, i to bez ikakvih relevantnih dokaza i ogradna, iznosi se niz paušalnih i duboko diskriminišućih ocena.. Kako je takođe ukazano u žalbama, tekst je napisan na osnovu tvrdnji samo jednog sagovornika, koji nije kompetentan da govori o osobama sa mentalnim bolestima, a ni on ne nudi dokaze za svoje tvrdnje, dok

Kraljice Natalije 28
11000 Beograd
tel: (011) 30 67 320
www.savetzastampu.rs

Ljude sa dijagnozom šizofrenije naziva “mašinama za ubijanje”. Prve dve organizacije navele su da su tekstem prekršene tačka 5 poglavlja IV i tačka 5 poglavlja V, dok je u drugoj žalbi ukazano na povrede tačkaka 1 i 2 poglavlja I i tačke 2 i 4 poglavlja V.

U identičnim odgovorima na obe žalbe advokatica redakcije istakla je da su u tekstu verno preneli izjave kriminologa i sve vreme se pozivaju na njegove tvrdnje, ništa ne tvrde sami. Smatraju da javnost ima ne samo pravo, nego i obavezu da bude informisana o stavu kriminologa, zbog značaja tema kao što su nasilje u porodici, ubistva, samoubistva i drugi zločini. U odgovoru na žalbu se, između ostalog, navodi i da novinari nisu imali kompletan uvid u podatke iz njegovog istraživanja, a od novinara se ne može ni tražiti utvrđivanje činjenica kao u bi bio u pitanju sudski postupak. Takođe, podnosioci žalbe su mogli da se obrate redakciji da objave i njihov stav u vezi sa ovom temom, što niko od njih nije uradio.

Članovi Komisije za žalbe su ocenili da mediji o ovako osetljivim i važnim temama ne smeju izveštavati na tako površan i neodgovoran način, bez činjenica koje bi potkrepile iznete ocene. Navodni podaci iz istraživanja koji govore o hiljadama psihijatrijskih bolesnika koji “slobodno šetaju” i sve češće napadaju i ubijaju ljude, u koje novinari, kako tvrde u odgovoru na žalbu, nisu ni imali potpun uvid, diskriminišu i stigmatizuju ljude obolele od mentalnih bolesti i šire strah.

Jedini sagovornik u tekstu nije profesionalno obučen za procenu mentalnog statusa osoba o kojima govori, a redakcija se pravda time da je samo citirala sagovornika, kao da autor teksta i urednik nemaju nikakvu odgovornost ni za izbor sagovornika, ni za odluku o tome šta će od onoga što je rekao objaviti. Takođe, redakcija tekst, u odgovoru na žalbu, predstavlja kao intervju, što nije, kao što nije tačno ni da sve tvrdnje izgovara sagovornik. U uvodnom delu teksta navodi se da “oko 400.000 ljudi godišnje zatraži pomoć zbog psihičkih problema, dok u psihijatrijskim ustanovama godišnje bude hospitalizovano nešto više od 30.000 pacijenata. Tek oko deset odsto njih se zadrži u bolnicama, jer je procenjeno da bi mogli da budu opasnost za sebe ili druge. Ostali slobodno šetaju gradovima Srbije a sve češće postaju glavne vesti u medijima jer nekog napadnu ili ubiju“, što nije citat sagovornika, niti se iz teksta može zaključiti da to on govori.

Komisija za žalbe podseća na opasnost od bilo kakve generalizacije i stereotipizacije naročito osetljivih grupa, što dovodi do još veće stigmatizacije i inače diskriminisanih ljudi. Ovakvi tekstovi ne da ne doprinose boljem informisanju javnosti o temi koja jeste od javnog značaja, nego, sem što stvaraju pogrešan utisak kod čitalaca, dodatno destimulišu ljude koji imaju mentalne problema da potraže lekarsku pomoć.

Beograd, 27.4.2023.

Predsedavajuća

Tamara Skrozza

Kraljice Natalije 28

11000 Beograd

tel: (011) 30 67 320

www.savetzastampu.rs